

Sylwester Kozak

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

KRYZYS FINANSOWY A DZIAŁALNOŚĆ KREDYTOWA BANKÓW SPÓŁDZIELCZYCH W POLSCE

*FINANCIAL CRISIS AND THE LENDING ACTIVITY OF COOPERATIVE
BANKS IN POLAND*

Słowa kluczowe: sektor bankowy, banki spółdzielcze, struktura kredytowania, kryzys finansowy

Key words: banking sector, cooperative banks, lending structure, financial crisis

Abstrakt. Celem badań było zaprezentowanie zmian, które zaszły w otoczeniu makroekonomicznym banków spółdzielczych w Polsce oraz w ich działalności kredytowej, m.in. w wyniku kryzysu finansowego. Kryzys finansowy w nieznacznie odmienny sposób wpłynął na działalność kredytową banków spółdzielczych niż banków komercyjnych. Analiza na danych z KNF i NBP o bankach spółdzielczych i sektorze bankowym za lata 2004-2011 wskazuje, że kryzys finansowy silniej obniżył dynamikę wzrostu kredytów dla sektora niefinansowego w bankach spółdzielczych niż w całym sektorze bankowym. Ograniczenia te dotyczyły głównie kredytowania osób prywatnych i rolników indywidualnych, natomiast dynamika wzrostu kredytów dla przedsiębiorstw w bankach spółdzielczych była w trakcie kryzysu i w okresie pokryzysowym większa niż w całym sektorze bankowym. W rezultacie nastąpiła uniwersalizacja działalności kredytowej banków spółdzielczych.

Wstęp

Światowy kryzys finansowy, który w 2007 r. ujawnił się w systemie finansowym państw Europy Zachodniej i innych rozwiniętych gospodarek świata, znacznie wpłynął na działalność systemu bankowego w Polsce, w tym na sposób prowadzenia działalności kredytowej. Pomimo że nie doprowadził do upadku banków w Polsce, to jednak istotnie ograniczył popyt na kredyt ze strony sektora niefinansowego. Stał się również przyczyną podniesienia stopnia restrykcyjności polityki kredytowej banków. Bardziej zachowawcze postawy konsumentów i banków wynikały z utrzymującej się niepewności co do perspektyw rozwoju gospodarczego kraju, a także ze strat poniesionych przez banki na udzielanych wcześniej kredytach, w szczególności konsumpcyjnych [Sytuacja na rynku... 2007]. Na działalność kredytową banków w Polsce istotny wpływ miało również pogorszenie się sytuacji makroekonomicznej i stanu finansów publicznych w krajach Unii Europejskiej (UE), będących największymi odbiorcami polskich dóbr eksportowych. Sytuacja taka stała się głównym czynnikiem ryzyka dla wzrostu gospodarczego i stabilności systemu finansowego w Polsce [Rozwój systemu... 2011].

W pierwszej fazie kryzysu obawy o niewypłacalność systemowo ważnych instytucji finansowych oraz konieczność zachowania płynności i prawidłowego funkcjonowania rynków finansowych zmusiły rządy krajów UE do uruchomienia funduszy pomocowych. W okresie od października 2008 r. do połowy lipca 2009 r. Komisja Europejska zezwoliła na uruchomienie programów pomocowych przygotowanych przez 18 państw UE na łączną kwotę 2,9 bln euro w formie gwarancji rządowych oraz 313 mld euro w formie dotacji. Według stanu na 7 sierpnia 2009 r. wartość zaakceptowanych do realizacji programów stanowiła 12,6% PKB UE [Raport o sytuacji... 2009].

Wywołane kryzysem finansowym spowolnienie gospodarcze negatywnie odbiło się na funkcjonowaniu sektora bankowego. W tym czasie wzrósł udział kredytów nieregularnych, zmniejszyła się dynamika wzrostu kredytów dla sektora niefinansowego. Zmieniła się również struktura rodzajowa popytu na kredyt, co w kolejnych latach miało wpływ na zmianę struktury portfela kredytowego

w bankach komercyjnych i spółdzielczych. Banki spółdzielcze, pomimo swego lokalnego profilu, również doświadczyły wpływu kryzysu finansowego, w tym na sposób prowadzenia działalności kredytowej. Kryzys przyczynił się do pogorszenia sytuacji finansowej ich klientów, spośród których najważniejszymi grupami były małe i średnie przedsiębiorstwa (MSP), osoby prywatne i rolnicy indywidualni. Od strony podażowej kryzys przyniósł zmianę w ofercie banków spółdzielczych. Przestały one koncentrować się wyłącznie na obsłudze rolników indywidualnych, a coraz częściej kierowały swoje usługi do klientów zamieszkałych w większych aglomeracjach miejskich.

Na ewolucję działalności kredytowej banków spółdzielczych w kierunku bankowości uniwersalnej, szczególnie na początku XXI wieku, wskazują badania polskich i zagranicznych ekonomistów. Zawojka i Siudek [2005] zauważyli, że w latach 1996-2002 w działalności banków spółdzielczych zmniejszyła się rola kredytowania rolników indywidualnych. Stwierdzili również, że w tym samym czasie w ich portfelach kredytowych tych rolników wzrastał udział kredytów dla gospodarstw domowych i indywidualnych przedsiębiorców, co wynikało m.in. ze wzrostu przedsiębiorczości na terenach słabiej zurbanizowanych. Babu i Selkhar [2012] stwierdzili, że banki spółdzielcze w Indiach w coraz większym stopniu stają się bankami uniwersalnymi. Badając działalność tzw. miejskich banków spółdzielczych (określanych jako: *Urban Co-operative Banks* (UCBs) zauważyli, że począwszy od 1949 r. aż do 1996 r. banki te były zobligowane do udzielania kredytów wyłącznie ludności miejskiej na finansowanie celów pozarolniczych. Natomiast w kolejnych latach, dzięki wprowadzonej deregulacji, stały się one istotnymi lokalnymi centrami finansowymi, kredytującymi zarówno ludność wiejską, jak i miejską, w tym rzemieślników i małe przedsiębiorstwa. We Włoszech Ferri [2008] stwierdził, że pomimo swej małej skali działania banki spółdzielcze charakteryzują się większą stabilnością niż większe komercyjne banki. Ważnym źródłem stabilności dla nich jest szeroka baza depozytowa, którą zazwyczaj one dysponują. Ponadto, bliskość współpracy z klientami pozwala im na lepsze monitorowanie kredytobiorców rekrutujących się głównie spośród indywidualnych przedsiębiorców oraz małych i średnich przedsiębiorstw. Na pozytywny efekt stabilnej bazy depozytowej wskazują również Alexopoulos i Goglio [2009]. Twierdzili, że dzięki zmianie strategii działalności banków spółdzielczych i zwiększenia ich uniwersalności poprawiła się ich sytuacja ekonomiczna. Lepszą odporność banków spółdzielczych na zaburzenia finansowe, w porównaniu do banków komercyjnych, opisali także Cihak i Hesse [2007]. Ich badania wskazują, że banki spółdzielcze mają bardziej stabilne dochody ze swej działalności.

Celem badań było zaprezentowanie zmian, które zaszły w otoczeniu makroekonomicznym banków spółdzielczych w Polsce oraz w ich działalności kredytowej m.in. w wyniku kryzysu finansowego.

Material i metodyka badań

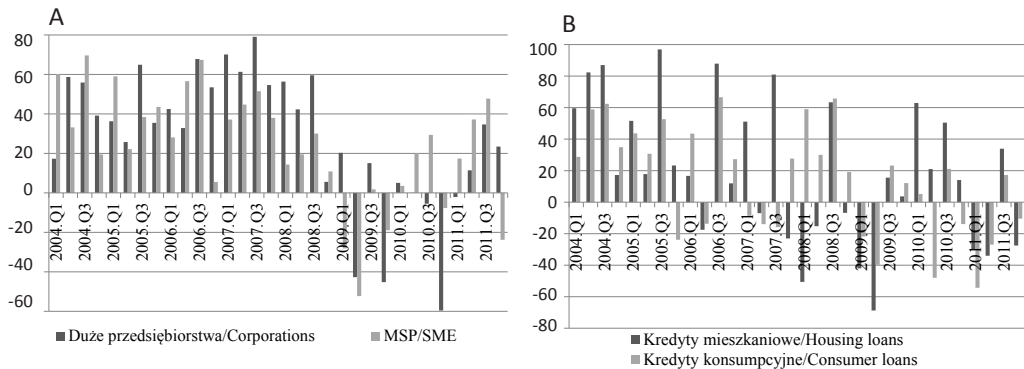
Zmiany w działalności kredytowej zaprezentowano na tle całego sektora bankowego. Analizę prowadzono na podstawie danych o bankach spółdzielczych i sektorze bankowym publikowanych przez Komisję Nadzoru Finansowego (KNF) oraz Narodowy Bank Polski (NBP) za lata 2004-2011. Ponadto w analizie stanu gospodarki wykorzystano dane makroekonomiczne dla Polski i UE z GUS i Eurostatu.

Przedstawiono ważniejsze fakty dotyczące kryzysu finansowego w Polsce i innych krajach UE, a także przeanalizowano zmiany w polityce kredytowej sektora bankowego w Polsce. Scharakteryzowano również zmiany w działalności kredytowej w bankach spółdzielczych w porównaniu z krajowym sektorem bankowym.

Wyniki badań

Popyt na kredyt i restrykcyjność polityki kredytowej banków

Oslabienie tempa wzrostu gospodarczego wywołane kryzysem finansowym istotnie ograniczyło popyt podmiotów sektora niefinansowego na kredyt. W okresie od 2004 r. do połowy 2008 r. banki rejestrowały silny popyt na kredyt ze strony przedsiębiorstw (rys. 1). Szczególnie od 2006 r. zarówno duże, jak i MSP wykazywały potrzebę finansowania kredytem zakupu środków trwałych, a także transakcji fuzji i przejęć innych podmiotów [*Sytuacja na rynku...* 2007].

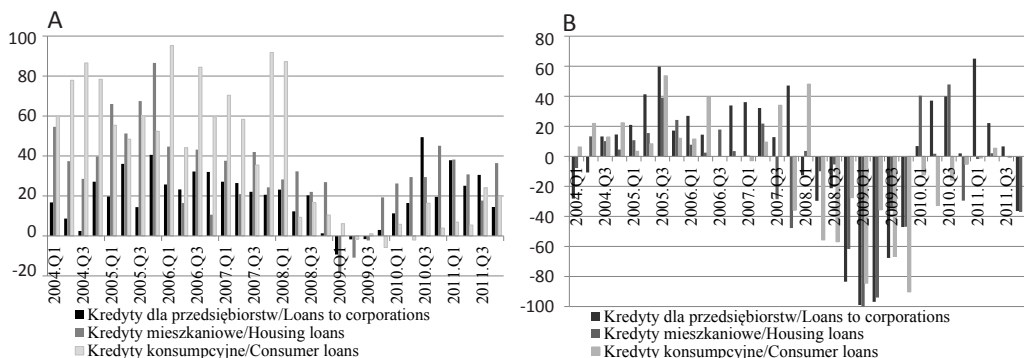
Rysunek 1. Popyt na kredyt ze strony przedsiębiorstw (A) i gospodarstw domowych (B) w Polsce w latach 2004-2011
 Figure 1. Credit demand from corporations (A) and households (B) in Poland in the years 2004-2011

* Na osi Y oznaczono procent netto, tj. różnicę między sumą odpowiedzi „wzrósł” i „zmniejszył się”, dodatni wskaźnik oznacza wzrost popytu/Y-axis represents net-percentage, it means a difference between responses “increase” and “decrease”, a positive sign means a growth of demand

Źródło/Source: NBP

Banki zauważały wysoki popyt na kredyt zarówno ze strony dużych przedsiębiorstw, jak i małych i średnich przedsiębiorstw (MSP). Silne ograniczenie popytu nastąpiło w II połowie 2008 r. w momencie ujawnienia się kryzysu finansowego. Pomimo pewnej poprawy sytuacji makroekonomicznej w UE i w Polsce, w 2010 r. przedsiębiorstwa nadal ograniczały swój popyt na kredyt. Dopiero w 2011 r. banki zauważyły pojawienie się potrzeb kredytowych wśród przedsiębiorstw, szczególnie wśród MSP. W przypadku gospodarstw domowych poziom tego popytu nie był tak jednoznaczny jak w przypadku przedsiębiorstw. Przed kryzysem finansowym gospodarstwa domowe były głównie zainteresowane kredytem mieszkaniowym. Po ograniczeniu kredytowania hipotecznego w 2008 r. gospodarstwa domowe zwiększyły popyt na kredyty konsumpcyjne (rys. 1).

Duże zapotrzebowanie na kredyty mieszkaniowe, występujące w latach 2004-2008, przyczyniło się do powstania silnej presji konkurencyjnej zmuszającej banki do łagodzenia polityki kredytowej (rys. 2). Takie warunki funkcjonowania rynku kredytów mieszkaniowych prowadziły

Rysunek 2. Wpływ presji konkurencyjnej (A) i perspektyw gospodarczych (B) na politykę kredytową banków w Polsce w latach 2004-2011
 Figure 2. Impact of competition pressure (A) and the economic outlook (B) on the credit policy in Poland in the years 2004-2011

Objaśnienia jak na rys. 1/Explanations see fig. 1

Źródło/Source: NBP

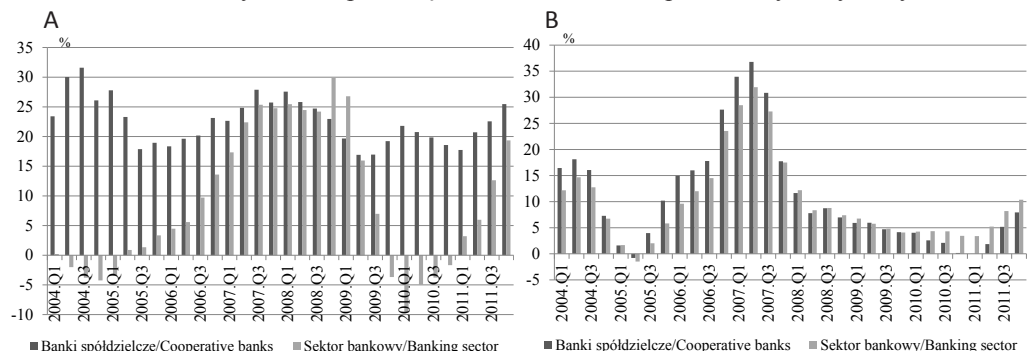
do powiększania akcji kredytowej banków, obniżania poziomu marż procentowych i prowizji za udzielenie kredytu. W tym segmencie rynku kredytowego specjalizowały się duże banki komercyjne. W momencie pojawienia się efektów kryzysu finansowego w Polsce w latach 2008-2009, banki bardzo silnie ograniczyły kredytowanie zakupu mieszkań. Wraz z poprawą sytuacji makroekonomicznej w UE i w Polsce ponownie się pojawił popyt i presja konkurencyjna na rynku kredytów mieszkaniowych. Jednak ten rodzaj kredytowania do końca 2011 r. nie powrócił do poziomów sprzed kryzysu finansowego.

Popyt i presja konkurencyjna na rynku kredytów konsumpcyjnych podlegały podobnym zmianom jak w przypadku kredytu mieszkaniowego. Jednak w znacznie silniejszym stopniu rejestrowano presję konkurencyjną, co zmuszało banki do łagodzenia warunków udzielania kredytów konsumpcyjnych (rys. 2). Począwszy od momentu ujawnienia się kryzysu finansowego w 2008 r. banki, z uwagi na niepewność perspektyw rozwoju gospodarczego i warunków rynku pracy w Polsce, znacznie zaostrzyły warunki udzielania kredytów konsumpcyjnych. Inną przyczyną długiego utrzymywania się restrykcyjnych wymogów przy udzielaniu kredytów konsumpcyjnych były duże straty, jakie banki poniosły z tytułu niespłacania kredytów udzielanych w latach 2008-2009. Niskie standardy stosowane przy udzielaniu tzw. „kredytów na dowód” doprowadziły w wielu bankach specjalizujących się w bankowości detalicznej do silnego pogorszenia się ich dochodowości [Rozwój systemu... 2010].

Kryzys finansowy pogorszył również warunki udzielania kredytu przedsiębiorstw. Do 2008 r. banki wskazywały na istnienie dużej presji konkurencyjnej oraz na rosnącą konkurencję ze strony rynków finansowych i niebankowych instytucji finansowych [Sytuacja na rynku... 2007]. W kolejnych latach przedsiębiorstwa silnie ograniczyły swój popyt na kredyt, finansując w dużej części swoje działania środkami własnymi. Pierwsze oznaki wzrostu aktywności na rynku kredytów dla przedsiębiorstw pojawiły się dopiero w 2011 r., objawiając się wzrostem presji konkurencyjnej i obniżaniem warunków udzielania kredytów w obliczu poprawiającej się sytuacji sektora niefinansowego

Zmiany w strukturze kredytów w bankach spółdzielczych i sektorze bankowym

Przenikanie kryzysu finansowego do sektora banków spółdzielczych miało nieznacznie inny charakter niż w przypadku banków komercyjnych, mających największy wpływ na sytuację całego sektora bankowego. Pomimo ujawnienia się kryzysu finansowego, w latach 2008-2009 banki spółdzielcze przez wiele kwartałów utrzymywały wyższą dynamikę wzrostu kredytu dla sektora niefinansowego niż w całym sektorze bankowym (rys. 3). Ważnym źródłem wzrostu kredytów były kredyty dla przedsiębiorstw. Niemal w całym okresie od 2004 r. do 2011 r. dynamika wzrostu kredytów dla przedsiębiorstw w bankach spółdzielczych była wyższa niż w

Rysunek 3. Roczna dynamika wzrostu wartości kredytów dla przedsiębiorstw (A) i rolników indywidualnych (B) w Polsce w latach 2004-2011

Figure 3. Annual growth of loans to corporations (A) and farmers (B) in Poland in the years 2004-2011

Źródło/Source: KNF/PFSA

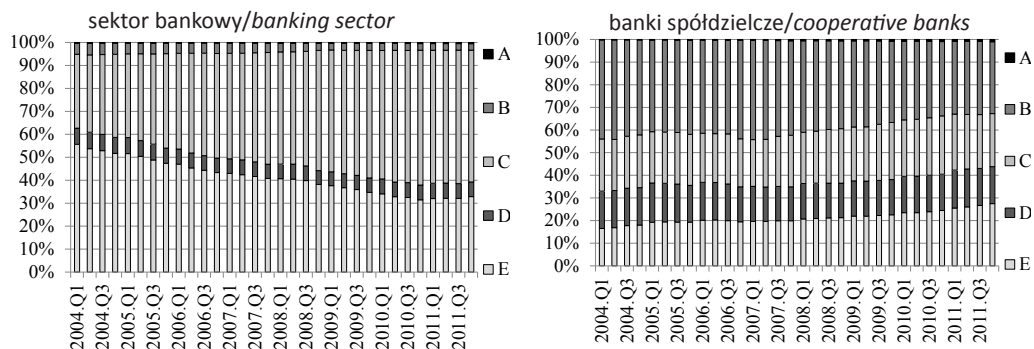
sektorze bankowym (rys. 3). Wzrost zaangażowania się banków spółdzielczych w finansowanie przedsiębiorstw wynikał z kilku czynników sektorowych i makroekonomicznych. Pierwszym z nich było podniesienie kapitałów własnych do minimalnego poziomu wynoszącego odpowiednik 1 milion euro przed końcem 2010 r. Poprawa kapitalizacji banków spółdzielczych wynikała m.in. z konieczności wypełnienia wymogów ustawy o funkcjonowaniu banków spółdzielczych ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających (Dz.U. 2000 r. nr 119, poz. 1252). Większe kapitały własne umożliwiły im bardziej zdecydowane zaangażowanie się w finansowanie przedsiębiorców indywidualnych i sektora MSP.

Dodatkowo, banki spółdzielcze, działając lokalnie mogły wykorzystać swoją przewagę informacyjną nad dużymi bankami komercyjnymi. W literaturze przedmiotu wskazuje się, że banki prowadzące działalność w obrębie lokalnego rynku bankowego znacznie efektywniej współpracują z małymi przedsiębiorstwami, w przypadku których analizę kondycji finansowej opiera się głównie na informacjach „miękkich”, a w mniejszym stopniu na sprawozdaniach finansowych [Petersen, Rajan 2002, Stein 2002]. Ze względu na utrzymywanie personalnych kontaktów z przedsiębiorstwami-klientami, banki mogły skutecznie monitorować działalność swoich klientów i prowadzić działalność kredytową przy minimalizowaniu kwoty nieterminowo obsługiwanych kredytów, niezależnie od faktu pojawienia się kryzysu.

Istotnym źródłem wysokiej dynamiki przyrostu kredytów w bankach spółdzielczych były także kredyty dla osób prywatnych. Według danych KNF, w latach 2004-2010 liczba placówek obsługi klienta wzrosła z 3,3 tys. do 4,5 tys. Taka strategia pozwalała im na zwiększanie bazy depozytowej finansującej działalność kredytową, co stało się istotną korzyścią w okresie uaktywnienia się kryzysu finansowego w Polsce i ograniczenia finansowania na rynku międzybankowym, m.in. dzięki sieci placówek rozwijających się również na obszarach zurbanizowanych banki spółdzielcze zwiększały akcję kredytową po 2008 r. Taka struktura finansowania działalności kredytowej w wyraźny sposób okazała się korzystna w warunkach kryzysu i spowolnienia gospodarczego. Banki uzyskały premię za rozbudowaną wcześniej bazę depozytową, finansując swoją działalność tanimi depozytami od sektora niefinansowego.

Ekspansja banków spółdzielczych na rynku kredytów dla przedsiębiorstw osłabiła ich całkowite zaangażowanie w kredytowanie rolników indywidualnych. W latach 2004-2011 banki spółdzielcze podwoiły kwotę kredytów udzielanych rolnikom indywidualnym. Jednak wzrost ten był znacznie mniejszy od przyrostu kredytów dla przedsiębiorstw i osób prywatnych, co stało się jednym z powodów obniżenia się udziału kredytów dla rolników w portfelu kredytowym banków z 44% w 2007 r. do 32% w 2011 r. (rys. 4). Spadkowa tendencja w tym segmencie działalności banków rozpoczęła się w momencie uaktywnienia się kryzysu finansowego w II połowie 2008 r. i utrzymywała się do końca 2011 r. W okresie przedkryzysowym oferta banków spółdzielczych była w dużej mierze skierowana do rolników indywidualnych i osób prywatnych, a w znacznie mniejszym stopniu do przedsiębiorstw, w tym do sektora MSP. W tym samym czasie w całym sektorze bankowym główną grupą podmiotów finansowanych przez banki były przedsiębiorstwa, a udzielone im kredyty stanowiły około 60% portfela kredytowego sektora bankowego (rys. 4).

Wyniki analiz pozwalają stwierdzić, że zmiany w działalności kredytowej banków spółdzielczych, które zostały w dużej mierze wywołane kryzysem finansowym miały inny charakter niż w przypadku całego systemu bankowego. Kryzys finansowy silniej obniżył w bankach spółdzielczych dynamikę wzrostu kredytów dla osób prywatnych i rolników indywidualnych niż w całym sektorze bankowym. Natomiast podczas kryzysu i w okresie pokryzysowym osiągnęły większą niż w całym sektorze bankowym dynamikę wzrostu kredytów dla przedsiębiorstw. Rezultatem tych procesów była zmiana struktury portfela kredytowego banków spółdzielczych. Porównanie stanu działalności kredytowej w bankach spółdzielczych w latach 2004-2011 wskazuje, że udział kredytów dla rolników indywidualnych istotnie spadł, natomiast wzrósł udział kredytów dla przedsiębiorstw. Na niemal niezmiennym poziomie utrzymał się udział kredytów dla osób prywatnych i przedsiębiorców indywidualnych. Zmiany te świadczą o postępującej uniwersalizacji działalności kredytowej w bankach spółdzielczych w Polsce.

Objaśnienia: kredyty dla: A – pozostałych podmiotów, B – rolników, C – osób prywatnych, D – przedsiębiorców indywidualnych, E – przedsiębiorstw/*Explanations: loans to: A – others, B – farmers, C – individuals, D – entrepreneurs, E – corporations*

Rysunek 4. Struktura portfela kredytowego w sektorze bankowym i w bankach spółdzielczych w Polsce w latach 2004-2011

Figure 4. Structure of portfolio in the banking sector and cooperative banks in Poland in the years 2004-2011
Źródło/Source: KNF/PFSA

Podsumowanie

Światowy kryzys finansowy w latach 2007-2009 w pośredni sposób oddziaływał na sektor bankowy w Polsce i na jego makroekonomiczne otoczenie. Do 2008 r. poprawa koniunktury podniosła wśród przedsiębiorstw i gospodarstw domowych popyt na kredyt. W momencie ujawnienia się kryzysu i niepewności co do perspektyw rozwoju gospodarczego banki zacieśniły politykę kredytową względem sektora niefinansowego.

Oddziaływanie kryzysu finansowego na działalność kredytową banków spółdzielczych miało inną postać niż w przypadku banków komercyjnych. Dzięki podniesieniu kapitałów własnych banki spółdzielcze mogły udzielać kredytów o większej wartości nominalnej i silniej angażować się w kredytowanie przedsiębiorstw. W przeciwieństwie do wielu banków komercyjnych finansujących się pożyczkami międzybankowymi, banki spółdzielcze miały stabilną i tanią bazę depozytową, co w okresie kryzysu pozwalało im kontynuować rozwój akcji kredytowej. W ten sposób przejmowały część klientów od banków komercyjnych. Utrzymująca się niepewność co do perspektyw makroekonomicznych działała na korzyść banków spółdzielczych, które funkcjonowały lokalnie i mogły skutecznie monitorować małe przedsiębiorstwa, oceniane w dużej mierze na podstawie miękkich informacji zgromadzonych w trakcie wieloletniej współpracy.

Rozwój sieci placówek banków spółdzielczych na obszarach zurbanizowanych i skierowanie oferty do przedsiębiorstw i osób prywatnych, spowodowały, że udział kredytów dla rolników indywidualnych zaczął obniżyć się od połowy 2008 r. Rezultatem tego był spadek udziału kredytów dla rolników z 44% w 2007 r. do 32% w 2011 r. W tym samym czasie udział kredytów dla przedsiębiorstw i kredytów dla osób fizycznych wzrósł, odpowiednio z 20 i 21% do 27 i 24%. Powstała w ten sposób struktura portfela kredytowego świadczy o stopniowej uniwersalizacji działalności banków spółdzielczych.

Literatura

- Alexopoulos Y., Goglio S. 2009: *Deregulation and Economic Distress: Is There a Future for Financial Co-Operatives?* Euricse Working Papers No. 001/09, dostęp: <http://euricse.eu/en/publications/working-papers?page=4>.
- Babu J., Selkhar M. 2012: *The Emerging Urban Co-Operative Banks (UCBS) In India: Problems and Prospects*, Journal of Business and Management, Vol. 2, Issue 5 (July-Aug. 2012), s. 1-5.
- Cihak M., Hesse H. 2007: *Cooperative banks and financial stability*, IMF Working Papers.
- DG Competition's review of guarantee and recapitalisation schemes in the financial sector in the current crisis. 2009: Komisja Europejska, Sprawozdanie KE z 7 sierpnia 2009 r., dostęp: http://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/review_of_schemes_en.pdf.
- Ferri G. 2008: *Why cooperative banks are particularly important in a time of credit crunch*, European Association of Co-operative Banks, EACB Research Papers No. 01/2008, dostęp: http://www.eacb.eu/en/research_library.html.
- Petersen M., Rajan R. 2002: *Does Distance Still Matter? The Information Revolution in Small Business Lending*, Journal of Finance, Vol. 57, s. 2533-2570.
- Raport o sytuacji banków w 2008 roku. 2009: Komisja Nadzoru Finansowego, Warszawa, KNF.
- Raport o stabilności systemu finansowego. 2011: Narodowy Bank Polski, grudzień 2011 r., Warszawa, NBP.
- Rozwój systemu finansowego w Polsce w 2009 r. 2010: Narodowy Bank Polski., Warszawa, NBP.
- Stein J. 2002: *Information Production and Capital Allocation: Decentralized versus Hierarchical Firm*, The Journal of Finance, Vol. 57, s. 1891-1921.
- Sytuacja na rynku kredytowym. Wyniki ankiety do przewodniczących komitetów kredytowych. 2007: Narodowy Bank Polski, Warszawa 2007, NBP, edycje III kwartał, IV kwartał 2007 r.
- Ustawa o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających, Dz.U. 2000 r. nr 119, poz. 1252.
- www.epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home
- www.stat.gov.pl
- www.knf.gov.pl
- www.nbp.pl
- Zawojska A., Siudek T. 2005: *Do Cooperative Banks Really Serve Agricultural Sector in Poland?* International Congress of European Association of Agricultural Economists, August 23-27, Copenhagen, Denmark, dostęp: <http://ageconsearch.umn.edu/handle/24479>.

Summary

The goal of this paper is to present changes in the macroeconomic environment of cooperative banks in Poland and their lending activities caused, among others, by the financial crisis. The financial crisis in a slightly different way influenced the lending operations of cooperative banks and commercial banks. The analysis conducted on data from the PFSA for cooperative banks and the banking sector for the period 2004-2011 indicates that the financial crisis reduced the growth rate of loans to non-financial sector in cooperative banks stronger than in the entire banking sector. These limitations referred to lending to individuals and farmers, while during the crisis and post-crisis period the growth rate of corporate loans was for cooperative banks higher than for the entire banking sector. In a result cooperative banks gained more universal character.

Adres do korespondencji
dr Sylwester Kozak

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
Katedra Polityki Europejskiej, Finansów Publicznych i Marketingu
ul. Nowoursynowska 166
02-787 Warszawa
tel. (22) 593 40 60
e-mail: sylwester_kozak@sggw.pl